

Finnmark fylkeskommune
Postboks 701
9815 Vadsø

postmottak@ffk.no

Kopi: Mikkel.Slaaen.Kvernstuen@ffk.no

Innspill fra Forum for Natur og Friluftsliv til

- **Planprogram Finnmark vannregion**

Forum for Natur og Friluftsliv, FNF, er en møteplass for de åpne frivillige demokratiske organisasjoner, som har rett til medvirkning på vegne av sivilsamfunnet der våre interesser er berørt. FNF kan være en strategisk aktør for vannplanmyndighetene i arbeidet for medvirkning i vannforvaltningen om det tilrettelegges for det.

Formålet med FNF er å sikre innspill og medvirkning fra våre tilsluttede organisasjoner. FNF har dessverre ikke hatt tilstrekkelig ressurser og tid til brei medvirkning i dette innspillet. NOF Finnmark og Naturvernforbundet i Sør-Varanger slutter seg til innspillet.

Vi peker i hovedsak på tema som bør utredes i planprosessen og jobbest med i neste planperiode. Våre organisasjoner kommer derfor tilbake med ytterligere informasjon i det videre arbeidet i vannområdeutvalget og i de regionale referansegrupper.

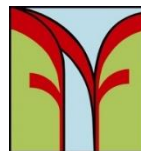
Planprogrammet legger opp til en god medvirkningsprosess, men det er utfordrende for våre organisasjoner, så godt som uten ansatte, å delta på innspill-/høringsmøter, i vannområdeutvalg og i de regionale referansegrupper uten dekning av utgifter og tapt arbeidsfortjeneste. Det er imidlertid planmyndighetens oppgave og legge til rette for reell medvirkning, og FNF ber om at dette blir ordnet på en forutsigbar og god måte.

FNF mener samtlige [5.3 Internasjonale vannregioner](#) må innarbeides i planprogrammet for Finnmark vannregion. En liten del av Finnmark vannregion inngår i Kemijoki vannregion i Finland. Større deler av Finnmark fylke inngår derimot i den internasjonale Norsk-Finske vannregionen. For disse områdene er det utarbeidet et eget planprogram (planprogram Norsk-Finsk vannregion). Hva med den norsk-rusisk-finske vannregionen? FNF mener at også dette vannområdet bør innarbeides i planen for vannregionen Finnmark.

- **Hovedutfordringer Finnmark vannregion**

- **Innledning**

FNF mener det må legges større vekt på naturverdier og vassdragsnaturens tjenester i vannforvaltningen. - Vann handler om naturverdier, fritidsaktiviteter som fiske og bading, næringsutvikling som fiskeri, vannkraft og fiskeoppdrett, og livskvalitet med turmuligheter langs elver og i fjorder. Vi skal kunne bruke vannet samtidig som vi sørger for at vannkvaliteten og livet i vannet og vassdragsnaturens tjenester ivaretas på en god måte.

En viktig kunnskap vil være å fremskaffe en oversikt over vannforekomster som ikke oppnår fastsatte miljømål. Her må analyse og vurderinger gjennomføres for å finne årsaker til dette. Videre bør kunnskap og erfaringer rundt økonomi og finansiering til gjennomføring og eventuelle hindringer for å nå miljømål eller reell medvirkning kartlegges.

Formålet med forskriften

Fastsettelse av miljømål, som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene, er formålet med vannforvaltningen. Forskriften har imidlertid flere bestemmelser om unntak fra miljømålene slik som fristutsettelse (§ 9), mindre strenge miljømål (§ 10) og adgang til å tillate nye inngrep/aktivitet selv om dette medfører at miljømålene ikke nås eller at tilstanden forringes (§ 12).

Det er den aktuelle sektormyndigheten som foretar vurderingen etter § 12, både om den kommer til anvendelse og om vilkårene er oppfylt ved for eksempel søknader om tiltak/inngrep som kan, eller vil, påvirke vanntilstanden negativt og at miljømål ikke nås.

Erfaringer fra plan- og utbyggingssaker som vi har jobbet med er at vannforskriftens § 12 ikke blir tilstrekkelig vurdert av den aktuelle og ansvarlige sektormyndigheten. Konsekvensutredninger for et omsøkt tiltak er vanligvis mangelfulle med ufullstendige vurderinger. Da fattes det vedtak på et sviktende kunnskapsgrunnlag. I likhet med vurderingene av naturmangfoldloven og bestemmelsene om bærekraftig bruk i naturmangfoldloven kapittel II, blir vannforskriftens § 12 ofte neglisjert. Dette er etter vår formening en av hovedutfordringene og som må løftes frem i det videre planarbeidet med Vannforskriften.

Vannforekomster utpekt som sterkt modifiserte vannforekomster, og hvorfor tiltak ikke iverksettes eller pålegges, er en annen utfordring. Det gjelder særlig tiltak som vannkraft og gruvedrift. Her skal det vurderes avbøtende (fysiske) tiltak for å oppnå standard miljømål "god økologisk tilstand" i vannforekomsten.. FNF og tilsluttete organisasjoner er ofte uenig med sektormyndigheten i avveiningene og vurderingene av hvordan naturinngrep og avbøtende tiltak har i forhold til samfunnsnyttene av tiltaket. Samfunnsnyttene av tiltak blir ofte lite dokumentert og overvurdert til ulempe for natur og friluftsliv, som i mange saker blir undervurdert. Konsekvensene av sterkt modifiserte vannforekomster at ytterligere negative tiltak og forurensning tillates, for eksempel Bøkfjorden.

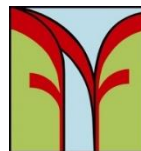
- **Miljøtilstanden i vannregionen – hvordan står det til med vannet vårt?**

FNF er enig i at aller meste av vannet vårt har en god tilstand, men vi har også store utfordringer i forhold til:

- a) Oppdrett
- b) Gruvedrift
- c) Kraftverk
- d) Motorferdsel, særlig bruk av vannjetmotorer i vassdrag og innsjø

FNF foreslår at også disse utfordringer må belyses under Kap. 9. [Tema og utredninger fram mot oppdatert vannforvaltningsplan](#) i Planprogrammet, prioriteres i Tiltaksprogrammet og følges opp i de regionale - og lokale handlingsrom.

Dersom tilstanden blir vesentlig redusert og balansen blir forstyrret, kan vi ikke være trygge på at naturen vil være i stand til å levere oss nok godt vann og gode tjenester fra vassdragsnaturen i fremtiden.

Økosystemtjenester - Tjenester uten prislapp

Selv om velferden og livskvaliteten vår er helt avhengig av økosystemtjenester, er mange av dem fellesgoder som ikke omsettes i markeder. De fleste økosystemtjenester har ikke noen markedspris eller prislapp som vi må betale her og nå. Viktige funksjoner i naturen kan dermed bli oversett og ikke tilstrekkelig verdsatt når det tas beslutninger som berører disse, og kostnadene av naturødeleggelser blir derfor først synlige i etterkant av utnyttelse av naturens ressurser. (Fra Utvalget om Økosystemtjenester 2011)

5.3 Viktige brukerinteresser

- **Tiltak for å nå miljømålene i vannregionen**

Fiskeoppdrett og villaksinteresser

Norge har omsider fått påvirkninger fra oppdrett med i arbeidet med vannforskriften. Oppdrettsnæringen gir store miljøutfordringer med rømming av laks, lakselus og utslipp av næringsalter, organisk materiale og arealbeslag.

Planprogrammet tar opp: "I enkelte tilfeller kan det oppstå brukerkonflikt mellom de som utnytter villaksressursene og havbruksnæringen. Interessene kan stå i motsetning til hverandre på grunn av rømming av oppdrettslaks og genetisk påvirkning på ville laksebestander."

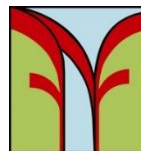
Problemet med oppdrett er imidlertid langt større for forvaltning av kystvann og naturens tjenester. Presset på Finnmark er også økende for etablering av oppdrett i fjordene.

Oppdrettsnæringens negative påvirkninger på laksebestander er til stor ulempe for sportsfiskere, bygdesamfunn og andre som driver næring av tradisjonelt laksefiske. Det er også slik at selve anleggene er svært arealkrevende, med ferdselsrestriksjoner rundt merdene og fortøyninger som hindrer utøvelse av friluftsliv, fiske og fiskeri. Kartlegginger av friluftsliv i sjø er mangelfulle, noe som er en stor utfordring får mange av våre interesser når det søkes om oppdrett eller foreslås lokaliteter til oppdrett i kommuneplaner. Naturverdier, miljø- og brukerinteresser må derfor kartlegges i arbeidet med vannforskriften.

I vann-nett er det for vannforekomster, hvor akvakultur er registrert som påvirkninger (rømt oppdrettsfisk og lakselus), mangelfulle kommentarer til effektene. FNF ser ingen grunn til å holde tilbake vitenskapelig og dokumentert kunnskap om lakselusas påvirkninger. I det videre planarbeidet må kjent kunnskap om lakselus i oppdrettsanlegg og effekter det har på utvandrende smolt og sjøørret komme på plass. I kommunalt planarbeid og hos alle sektormyndigheter må tiltak som fastsettes være basert på vitenskapelig og erfaringsbasert kunnskap om miljøutfordringer av oppdrett og ulemper for andre interesser.

Når det gjelder sykdommer hos oppdrettsfisk og hvordan dette påvirker vill anadrom laksefisk, er det store kunnskapshull. Det er på tide å tette dette kunnskapshullet gjennom arbeidet med vannforskriften.

Vanndirektivet, som også skal verne kystvann, er implementert i norsk rett og resulterer i en ny § 26 a i naturmangfoldloven. Det gir en helt ny normativ kraft. Kommunen er planmyndighet for sjøarealene og kan stille krav til oppdrett som vi etablere seg. De kan forby oppdrett, og kommunene kan stille krav om lukka anlegg så lenge det er saklig begrunnet i å redusere utslipp. Professor Peter Ørebech trekker fram at det bør ikke være noen tvil om at det enda er en stund til kommunen er fratatt sin folkevalgte rolle når det kommer til bestemmelsen av sine kystarealer.

- Kommune er i sin fulle rett også juridisk, i å fatte sitt vedtak om at veksten i fiskeoppdrett må skje i lukkede anlegg så lenge det kan begrunnes saklig i å redusere utslipp, sier Ørebech.

Det er ikke mulig med sameksistens mellom oppdrett og annen bruk av arealene. Flerbruksområder med akvakulturformål er en særdeles dårlig arealavklaring for bruken av sjøområdene, og kommunene har heller ikke særlig styring over arealbruken. Slike flerbruksområder tildeles villig vekk til oppdrett av fylkeskommunen, som også er konsesjonsmyndighet.

Veileder T-1491 til kommunens arealdel er bl.a. følgende sagt om akvakultur opp mot andre interesser:

« (...) Akvakultur kan inngå i dette flerbruksformålet der det er hensiktsmessig, men akvakultur representerer i motsetning til de øvrige formålene her stort sett en eksklusiv bruk. Man bør derfor være tilbakeholden med å inkludere områder for akvakultur i områder for allmenn flerbruk. Dersom akvakultur inngår i flerbruksformålet oppnås liten styring og interesseavklaring, noe som kan tale for å avsette områder for akvakultur som egne akvakulturområder.»

Oppdrett skal da ikke tillates og må derfor ikke ligge inne som en flerbruksmulighet.

Gruvedrift og miljøpåvirkning

Planprogrammet tar opp: "I områder med tidligere, pågående og planlagt gruvedrift er det et høyt konfliktnivå knyttet til om behovet for arbeidsplasser kan forsvare påvirkningene gruvedriften har på naturmiljøet. Gruvedrift og deponering skaper konflikt med natur- og miljøverninteressene, interesser knyttet til primærnæring, drikkevannsforsyning, og matvaresikkerhet, samt andre som kan bli berørt av utslippene. Konflikten mellom gruveindustri og fiskerne i forhold til vannforskriften er knyttet til at gruveindustrien medfører utslipp til sjøen i form av tungmetaller og flokkuleringsmidler med ukjente negative konsekvenser for det marine liv. I forhold til sjødeponisakene har matvaretrygghet vært lite i fokus, og dokumentasjon av metaller og kjemikaliers potensielle toksisitet og påvirkning på fisk og sjømat vært mangelfull. Disse hensyn må være en del av de konsekvensvurderinger som gjennomføres."

FNF er enig i dette, men mener situasjonen for havet og arts mangfoldet i havet, gjør det utelukket å bruke hav/ fjord til å kvitte seg med gruveavfall.

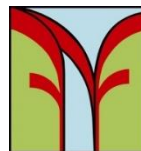
Prøvedrift og utvikling av gruver og hva en gjør med restmasser, avrenning etc må ha dette som et absolutt og udiskutabelt utgangspunkt. Norge må ta debatten om gruvedrift slik det er i de fleste andre av verdens land.

Finmark bør bli pilot i Norge for utvikling gruvedrift/uttak av ikke fornybar ressurs med:

- Minst mulig miljøskade
- God ressursutnyttning
- Gruver uten «avfall» - restmasser tilbakeføres til gruva når alle mulige ressurser er utnyttet
- Også kommende generasjoner trenger metall og mineral
- Sterk satsing på gjenbruk/ «urban mining»

Vannkraftreguleringer og friluftslivs, fiske- og naturverninteressenter

Vannkraft er en av de viktigste påvirkningene på vannforekomstene og det er helt nødvendig med nye tiltak og vilkår for å bedre miljøtilstanden i utbygde vassdrag.

Rammeplan for vindkraft viser hvordan vindkraft er tenkt bygd ut for å fases inn i den norske strømforsyning. Dette fører også til økt effektkjøring av vannkraftverkene, og vil påvirke fiskeførende elevestrekning svært negativt og må konsekvensutredes der dette blir aktuelt.

Når vilkårsrevisjoner eller frivillige tiltak skal gjennomføres, må det kreves at alle muligheter utredes og vurderes for å imøtekomme de miljøforbedringer som er påkrevet og samtidig sikrer energiproduksjonen. Det er særlig to forhold som bør legges til grunn for å imøtekomme miljøforbedringene:

1. Økt nedbørsmengde siden konsesjonene ble innvilget må også tilgodese miljøet.
2. Oppgradering av kraftstasjoner og vanntuneller slik at kraftproduksjonen kan optimaliseres med samme eller om nødvendig redusert vannmengde.

Oppgradering av Røssåga kraftverk i Nordland er et godt eksempel på de muligheter slike tiltak gir for økt energiproduksjon samtidig som forsvarlig minstevannføring innføres.

Motorferdsel, særlig bruk av vannjetmotorer i vassdrag og innsjø

Vannskuter og bruk av vannjetmotorer har vært tema på innspillmøte i Tana 14. mai for det norsk-finske vannområdet. I Karasjøen er det gitt tillatelse til bruk av vannskuter i vassdraget. FNF mener det er derfor behov for en grundig undersøkelse av hvordan vannjetmotorer påvirker gyteforhold og andre økologiske forhold i vassdragsnaturen.

- **Det videre arbeidet med regional vannforvaltningsplan og tiltaksprogram**

FNF har dessverre ikke hatt tilstrekkelig ressurser og tid til å gå dypere inn i planprogrammet for de enkelte vannområder sammen med våre lokale foreninger eller kontakter. Vi håper imidlertid å komme tilbake til dette i det videre arbeidet i vannområdeutvalget og i de regionale referansegrupper.

- [Hovedutfordringer Indre Varangerfjord vannområde](#)
- [Hovedutfordringer Varangerhalvøya vannområde](#)
- [Hovedutfordringer Laksefjorden og Nordkinnhalvøya vannområde](#)
- [Hovedutfordringer Laksevassdraget og Porsangerfjorden vannområde](#)
- [Hovedutfordringer Måsøy og Magerøya vannområde](#)
- [Hovedutfordringer Sørøya, Seiland, Kvaløya med Innland vannområde](#)
- [Hovedutfordringer Alta, Kautokeino, Loppa og Stjernøya vannområde](#)

FNF Finnmark 6 . juli 2019

Med vennlig hilsen

Erling Solvang

koordinator